

Ghent, The City of Shoes

Patuljak je bio mnogo bijesan. Skljokao se na travu dočekavši se zadnjicom o zemlju. Lijevom rukom je prihvatio naočale između opruženih nogu, a podlanicom desne ruke udario se o vrh čela. I stalno je mrmljao sebi u rijetku bradu: “Jesam li ja to ičim zaslužio? Jesam li ja to ičim zaslužio? Zašto me ovaj starac nikad ne sluša? Zašto me ovaj starac nikad ne sluša? Starac je mrdao vrhom nosa šireći rumene nozdrve: “Bašta, osjećaš li ti to?” *Bašta*, taj nadimak je patuljak dobio one davne zime kada ga je njegov pakosni stric ostavio na mrazu, tri noći, zavezanog telefonskim kablom o stablo mlade šljive u bašti - da se drvo ne bi smrznulo. Zvali su ga prvo Baštovan, ali, zbog problema u deklinaciji tog imena, ostade poslije samo kratko *Bašta*.

Patuljak se opet osmijehnu i lice mu dobi vedar izraz, a iz ruke ispusti naočale: “Šta osjećam li? Šta?”, posmatrao je pažljivo starca širom otvorenih očiju.

- Taj smrad. Osjećaš li taj smrad? Grozno.

Bašta izvuče iz džepa košulje crvenu slinavu maramicu i pritisnu je na usta i nos govoreći kroz razmaknute prste šake: “SO₂, sumpordioksid; to ti je negdje u blizini sigurno vulkan. Na kraju ćemo završiti kao mumificirani ostaci nestale civilizacije. Zatrpaće nas sumporni pepeo i lava, i zdravo živote. Jesam li ti rekao da sam vidio japanske jabučice! S tobom čovjek nikad ne zna gdje će stići. Na kraju će nas snaći to da će nas gledati ko okamenjene eksponate u muzeju. Tebe će s tim štapom smjestiti u stakleni sanduk, a ja ću da budem karijatida u hramu dječijih radosti.”

- Daj, molim te, bez patetike. Prvo, japanske jabučice i vulkani ne rastu samo u Japanu, drugo, nema ovdje nikakvih vulkana i treće, ovo može biti samo fabrika cipela.

Patuljak skoči na noge i, ne skidajući maramicu sa usta, sitnim koracima, pope se do kestenova stabla na vrhu brda: “Pa ti sve znaš. Pa ti si genije. Pa to je nevjerovatno.” Na trenutak je vladala tišina.

Stajao je na vrhu ledjima okrenut starcu i gledao je u daljinu, niz drugu stranu razlistalog Starčeva Brda. Njegove široke nogavice i kratki rukavi zelene bombazen-košulje vijorili su se nad termikom toplog jugozapadnog vjetra.

Sada je tačno dvadeset časova i dvadeset minuta. Kasni je mjesec juli.

Sunce je već nestalo za kanjonom zelene rijeke na zapadu, a, pod patuljkom, po malahitnim brdskim stranama svud uokolo široke Medene doline i u ravnici na sjeveru, stajao je grad sa prizmama crvenih krovova i sa sivim pravougaonicima ravnih terasa, a bijele asfaltne trake ulica bile su opervažene drvoredima breza i divljih kestenova.

U predvečerju, svukud u vazduhu, nastajale su nijanse tirkiznoplave prašine u kojoj su se bijelili mjehurovi visokih oblaka i prevrnuti kupovi olistalih krošanja jablanova.

- Koliko je sati?

Patuljak pogleda ka zapadu: “Osam i dvadeset.” Starac okrenu štap ka zemlji: “Jesu li upaljena svjetla u gradu?”

- Ulična rasvjeta još nije, ali po stanovima gore ponegdje sijalice.

- Molim te, dobro pogledaj osvijetljene prozore. Da li izgleda kao da je vazduh posut plavom prašinom?

- Vazduh u stanovima?

- Ne, ne... Vazduh.

- Izgleda - odgovori patuljak - kao zrna svjetlosti na *Vermeerovim* uljima.

- Ne, nego kao da je jugozapadni vjetar rasuo prašak pastela sa ružičastih jagodica *Mauricea Quentin de la Toura*.

- Kako se to čita?

Starac je prečuo ovo pitanje: “Bašta, molim te, obrati pažnju: Postoji jedan trenutak u nestajanju dnevne svjetlosti kada vazduh poprima onaj valer u kojem, u osvijetljenim prozorima, nastaje boja zlata. Kad dodje to, reći ćeš mi.”

Protresao je i po dijagonali zategao crvenu slinavu maramicu sa ljubičastim i plavim mrljama i koncentričnim krugovima i stavio je preko lica ispod očiju, stegnuvši čvor na potiljku. Ispod vrška marame, probijale su se rijetke vlasi sijede brade, a on je stajao pod kestenovom krošnjom na vrhu brda ledjima okrenut starcu i, iz poluprofila, bio je nalik na nesmiljenog junaka Divljeg zapada, na opasnog revolveraša Kid Bilija.

O čemu je u tom trenutku razmišljao patuljak?

Izgleda, stvarno je bio star, ali tu baš nisu bila najčišća posla. Izdaleka se vidjelo da ima dugu sijedu bradu koja se nije na kraju uvijala u vreteno, nego se širila kao razvezana slamnata metla. Brada je bila vrlo rijetka, a vlasi su izgledale debele još iz daleka, pa je ličila više na vještački izlijepljenu bradu od komada ištirkane vune. Koža mu je opet bila glatka i sjajna i na licu se uopšte nisu mogle primijetiti ikakve bore, ma koliko se ljubopitljivo i nepristojno unijeli u to lice.

Patuljak se smiješio pod trokutom crvene marame.

U daljini, u sfumatu predvečerja, gubila se izmrvljena linija brežuljaka, a, u njegove oči, iz udaljenog prostora, kroz vazduh, probijali su se sve tamniji i tamniji talasi plave boje dalekih stvari i oblika. Bio je začudjen kao dijete.

Bio je začudjen kao dijete. Kao da je zaboravio sve, kao da ništa nije ni postojalo. Kao da je Božja ruka iscrtala tu kotlinu pod njim i njegovu smiješnu spodobu u igri velikog stvaranja. Bio je zapanjen i nije ni primijetio kada su električna sazviježdja na rasvijetljenim stranama zgradâ poprimila boju zlata.

Ipak, baš u tom trenutku, starac je sjurio svoj lakirani štap cijelih trideset sedam centimetara u zemlju.

Patuljak je potpuno zaboravio da dadne znak slijepom starcu, ali ovaj je, ipak, zabio štap u livadu baš onoga časa kada je žuta rasvjeta u prostorijama u dolini dosegla zlatnu nijansu. I tada, izlomljenim trakama ugrijanog vazduha, rasu se nervozna krošnja trešnjeva drveta, izrasla iz starčeva štapa, a pod sivom mrenom, u njegovom desnom oku, odslika se ista takva grana raspuklog krvavog kapilara.

Patuljak bi se mogao zakleti da ga je starac gledao ravno u oči kada je rekao: “Bašta, stigli smo u *Ghent, The City of Shoes.*”

Aleksandar Sajin

After manuscript of the novel Arkul Karo, from 1989,
translated in Danish by Aleksandar Sajin and Lene Henningsen, in 1996

Ghent, The City of Shoes

Dværgen var rasende. Han skvattede om i græsset og landede på enden. Med venstre hånd tog han brillerne der lå mellem de strakte ben, og med bagsiden af højre hånd slog han sig på panden imens han uophørligt mumlede ned i det sparsomme skæg: "Har jeg på nogen måde fortjent det? Har jeg på nogen måde fortjent det? Hvorfor hører den gamle mand aldrig på mig? Hvorfor hører den gamle mand aldrig på mig?"

Den gamle mand vejrede med næsetippen og udspilede de røde næsebor: "Baghave, føler du det sådan?". Baghave - det øgenavn havde han fået hin fjerne vinter, da hans ondsksfulde farbror forlod ham i den kolde frost, tre nætter, bundet med telefonkabel til stammen på et ungt blommetræ i haven - for at træet ikke skulle fryse. De kaldte ham først Baghavegartneren, men på grund af problemer med bøjningen af det ord blev der kun den korte form tilbage - Baghave.

Dværgen smilte igen og ansigtet klarede op, brillerne faldt ud af hånden: "Hvad føler jeg? Hvad?". Han iagttog opmærksomt den gamle mand med vidt åbne øjne.

- Den dunst. Mærker du den dunst? Rædsom.

Baghaven trak et snottet rødt lommetørklæde op af skjortelommen og trykkede det mod næse og mund, han talte gennem de spredte fingre: "SO₂, svovldioxid; der er helt sikkert en vulkan i nærheden. Vi vil ende som mumificerede rester af en forsvunden civilisation. Den vulkanske aske vil begrave os, og lavaen, og tak for denne gang. Fortalte jeg dig, jeg har set de små japanske æbler! Man ved aldrig, hvor man har dig. Det vil ende sådan med os, man vil komme og betragte os som forsteninger på et museum. Dig og din stok vil de sætte i en glasmontre, og jeg bliver karyatide i børnenes glædestempel".

- Hold op, vil du?, ikke den patos. For det første vokser japanske æbler og vulkaner ikke bare i Japan, for det andet er der ingen vulkaner her, og for det tredje kan dette her kun være en skofabrik.

Dværgen sprang på benene, og uden at tage lommetørklædet fra munden steg han med små skridt op til kastanjetræet på bakketoppen: "Åh, du ved alt. Åh, du er geni. Åh, det er utroligt". Et øjeblik faldt stilheden over dem. Han stod på bakketoppen med ryggen til den gamle mand og så ud i det fjerne, ned ad den anden side af det løvrige Gamle Mans Bjerg. De vide bukseben og de korte ærmer på hans grønne bombasinskjorte blafrede i termikken fra den sydvestlige vind.

Den er nu præcis 20 minutter over 8. Det er sent i juli.

Solen var allerede forsvundet bag kløften over den grønne flod mod vest, under dværgen omgav malakit-bjergsiderne den brede Honningdal, på sletten mod nord lå byen med de røde tages prismer og de grå tagterrassers rektangler, de hvide asfaltstriber på vejene var indrammet af birketræer og vilde kastanjetræer i rækker.

I den tidlige aften fremstod der over alt i luften nuancer af turkisblåt pulver, hvor bobler af høje skyer skinnede hvidt sammen med løvrige poppel-trætoppes omvendte kuber.

- Hvad er klokken?

Dværgen så mod vest: "20 minutter over 8". Den gamle mand rettede stokken mod jorden: "Er lysene tændt i byen?"

- Gadelygterne er ikke tændt endnu, men i lejlighederne brænder pærerne nogle steder.

- Prøv og kig godt på de oplyste vinduer. Ser det ud som om luften er overstrøet med blåt pulver?

- Luften i lejlighederne?

- Nej. Nej... Luften.
- Det ser ud - svarede dværgen - som lyskornene på Vermeers oliemalerier.
- Nej, som om sydvestvinden har spredt pastelfarvet pulver fra Maurice Quentin de La Tour's rosa fingerspidser.
- Hvordan skal det læses?

Den gamle mand overhørte spørgsmålet: "Baghave, vil du lægge mærke til dette: Der eksisterer et øjeblik når dagslyset forsvinder, hvor luften får den valør i hvilken oplyste vinduer fremstår som gyldne. Fortæl mig når det kommer".

Dværgen rystede sit snottede røde lommetørklæde med violette og blå prikker og koncentriske cirkler, strakte det i diagonaler, lagde det om ansigtet under øjnene og bandt en knude i nakken. Under spidsen på lommetørklædet banede de sparsomme strå af gråt skæg sig vej, og som han stod under kastanjetræets krone på bjergtoppen, med ryggen til den gamle mand og i halvprofil, lignede han en helt fra det vilde vesten, ikke til at blødgøre, den farlige revolvermand Kid the Billy.

Hvad tænkte dværgen på i det øjeblik?

Tilsyneladende var han virkelig gammel, men det var ikke så ligetil at finde ud af. Langt fra kunne man se at han havde et langt, gråt skæg som ikke snoede sig spindende for enden, men spredte sig ud som en løs halmkost. Skægget var meget sparsomt, de enkelte strå tykke, allerede på lang afstand lignede det et kunstigt, påklistret skæg, lavet af stive uldtotter. Hans hud var på den anden side glat og skinnende, i ansigtet var der ingen rynker at se, hvor nysgerrigt, usømmeligt vi end nidstirrer det.

Dværgen smilte under den røde lommetørklæde-trekant.

I det fjerne, i den tidlige aftenskumrings sfumato, fortabte de smuldrende linjer af de lavere bakker sig, og langt borte fra, gennem luften, trængte mørkere og mørkere bølger af blå farver fra fjerne ting og former frem til hans øjne. Han var forundret som et barn.

Han var forundret som et barn. Som havde han glemt alt, som eksisterede intet. Som havde Guds hånd tegnet denne dal under ham og hans skægge fremtoning, i sin store skaberleg.

Han var målløs og lagde ikke engang mærke til, hvornår de elektriske stjernebilleder på de oplyste sider af bygningerne antog deres gyldne farve.

Alligevel, i det øjeblik jog den gamle mand sin lakerede stok hele 37 cm ned i jorden.

Dværgen havde helt glemt at give tegn til den gamle mand, men denne stødte alligevel stokken i enggræsset lige da den gule belysning i beboelserne blev gylden.

Og så, gennem de opløste bånd af varm luft spredte den nervøse krone på et kirsebærtræ sig ud, groende fra den gamle mands stok, og under den grå katarakt i hans højre øje genspejledes samme forgrening i en udsprungen blodig kapillar.

Dværgen ville sværge på, at den gamle mand så ham direkte i øjnene da han sagde: "Baghave, vi er ankommet til *Ghent, The City of Shoes*".

Aleksandar Sajin